خون
فصلنامه پژوهشی
دوره ۵ شماره ۳ پاییز ۸۷ (۲۰۷-۲۰۳)

آگاهی پرسنل درمانی بیمارستان‌های شهرستان زابل در مورد روش صحیح انتقال خون و فرآورده‌های آن

علیرضا پیری[۱]، حسین شهدادی[۲]، مهین بدخش[۳]، دکتر محمد حسن کریمفر[۴]

چکیده

سابقه و هدف

امروزه از خون و فرآورده‌های خونی به فراوانی در موارد جراحی و غیر جراحی استفاده می‌گردد. تزریق خون نیاز به مهارت و تخصص کافی دارد بنابراین آگاهی پرسنل درمانی از این روند الزامی است. این مطالعه با هدف بررسی میزان آگاهی کادر درمانی بیمارستان‌های زابل انجام شد.

مواد وروش‌ها

مطالعه حاضر از نوع توصیفی بود و بر روی ۱۲۲ نفر از پرستاران و پرسنل درمانی انجام شد. اطلاعات توسط پرسشنامه ۳۰ سؤالی جمع‌آوری شد و پس از تبدیل به ارقام آماری، به وسیله آزمون کای‌دو و نرم‌افزار ۱۱ SPSS تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

در بین نمونه‌های این تحقیق، ۲۶/۲٪ دارای آگاهی ضعیف، ۲۲/۱٪ دارای آگاهی متوسط و ۵۱/۶٪ آگاهی مطلوب داشتند. ارتباطی بین شرکت در سمینار، سابقه کار، میزان تحصیلات، نوبت کاری، میزان تزریق روزانه، شغل، سن، بیشترین فرآورده مورد استفاده و مدت فارغ‌التحصیل شدن افراد وجود نداشت.

نتیجه گیری

با توجه به میزان آگاهی ضعیف تا متوسط تقریباً نیمی از افراد نمونه،اجرای برنامه‌های بازآموزی و استفاده از سایر روش‌ها جهت ارتقای این آگاهی ضروری به نظر می‌رسد.

کلمات کلیدی: **آگاهی، ترانسفوزیون، ایران**

تاریخ دریافت: ۸۶/ ۲/۱۳
تاریخ پذیرش: ۸۷/ ۶/ ۳

۱- مؤلف مسؤول: کارشناس پرستاری ـ دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زابل ـ خیابان فردوسی شرقی ـ کد پستی: ۹۸۶۱۷۳۱۶۴۸
۲- کارشناس ارشد پرستاری ـ مربی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زابل
۳ـ کارشناس ارشد مامایی ـ مربی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زابل
۴ـ PhD آناتومی ـ استادیار دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی زابل

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-01-29]

مقدمه

انتقال خون در اوایل قرن ۲۰ با عوارض زیادی همراه بود. امروزه با افزایش آگاهی در مورد سازگاری خونی، خطرات محدود شده‌اند. اشتباه در انتقال خون یکی از دلایل اصلی مرگ و میر است؛ لذا آگاهی از خطرات بالقوه انتقال خون اشتباه، اهمیت ویژه‌ای دارد(۱). امروزه از فرآورده‌های خونی به فراوانی استفاده می‌شود و انتقال خون درمان اساسی برای بسیاری از بیماران می‌باشد. تامین مقدار کافی خون و فرآورده‌های خونی مطمئن دشوار است با این وجود امروزه این امر با پیشرفت در راه‌های غربالگری خون و فرآورده‌های آن امکان‌پذیر شده است. اما هم چنان خطراتی باقی مانده‌است(۳، ۲). امنیت و اعتماد در انتقال خون ثابت نیست و رهنمودهای بالینی برای انتقال خون وابسته به تخصص افراد می‌باشد(۴). انتقال صحیح خون عملی پیچیده است و این عمل بدون استفاده از مهارت‌های خاص بسیار خطرناک است(۵). پرسنل بهداشتی ـ درمانی و عوامل سازمانی دو کادر اصلی در انتقال خون مطمئن می‌باشند(۶). با توجه به موارد زیاد استفاده از خون در بیمارستان‌ها و اثربخشی اقدامات درمانی، آگاهی هر چه بیشتر کادر بهداشتی و درمانی شاغل در مراکز از این روند، الزامی به نظر می‌رسد. لذا این تحقیق با هدف بررسی میزان آگاهی پرسنل درمانی بیمارستان‌های شهرستان زابل در مورد روش صحیح ترانسفوزیون خون و فرآورده‌های آن انجام گرفت تا میزان آگاهی پرستاران و دیگر پرسنل مربوطه به انجام این رویه پزشکی سنجیده شود.

مواد و روش‌ها

پژوهش انجام شده از نوع توصیفی بود. مطالعه بر روی ۱۲۲ نفر از پرستاران و پرسنل درمانی که در امر انتقال خون مشارکت داشتند، انجام شد. نمونه‌ها به روش سرشماری انتخاب شدند. اطلاعات توسط پرسشنامه ۳۰ سوالی شامل اطلاعات دموگرافیک(۹ سؤال) و اطلاعات آگاهی‌سنجی(۲۱ سؤال) که توسط اساتید دانشگاه مورد تایید قرار گرفته شده بود، جمع‌آوری شد. اطلاعات آگاهی سنجی در این پرسشنامه‌ها در برگیرنده چهار محور اصلی ۱- آگاهی از اقدامات قبل از انتقال خون ۲- آگاهی از آزمایش‌های لازم برای انتقال خون و فرآورده‌های آن ۳- آگاهی از اقدامات حین انتقال خون ۴ـ آگاهی از عوارض انتقال خون بود. اطلاعات دموگرافیک در برگیرنده سن، جنس، میزان تحصیلات، سابقه کار، مدت فارغ‌التحصیل شدن و شغل بود. پرسشنامه‌ها در بین پرسنل توزیع شد و در حضور پژوهشگرن به مدت ۳۰ دقیقه به هر کدام از واحدهای پژوهش برای پاسخ دادن به سؤالات وقت داده شد. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، اطلاعات به دست آمده تصحیح شد و به هر کدام از محورهای پرسشنامه نمره داده شد، این نمرات به سه سطح ضعیف، متوسط و مطلوب تقسیم شدند. سپس اطلاعات به دست آمده پس از تبدیل به ارقام آماری توسط شاخص‌های آماری(میانگین، حداقل، حداکثر) و با استفاده از نرم‌افزار کامپیوتری SPSS ۱۱ و آزمون کای‌دو مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

در این پژوهش از مجموع ۱۲۲ نفر از کادر درمانی(۴۸ مرد و ۷۴ زن)، ۹۲ نفر پرستار، ۱۳ نفر تکنسین اتاق عمل و ۱۷ نفر بهیار بودند. سابقه کار این افراد بین ۳ ماه تا ۳۰ سال بود. ۱۲/۲٪ دارای سابقه کار ۵ سال بودند. ۲۶/۲٪ از افراد نمونه دارای سطح آگاهی ضعیف، ۲۲/۱٪ دارای سطح آگاهی متوسط و ۵۱/۶٪ دارای سطح آگاهی مطلوب بودند. بر اساس تقسیم‌بندی سؤالات پرسشنامه‌ها و با در نظر گرفتن $p< ۰/۰۵$ ، بین جنس و میزان آگاهی افراد از عوارض انتقال خون و فرآورده‌های آن با آزمون کای‌دو ارتباط معنی‌داری وجود داشت(جدول ۱). با $p< ۰/۰۵$ هیچ‌گونه ارتباطی بین سابقه کار، میزان تحصیلات، نوبت کاری، میزان تزریق روزانه، شغل، سن، بیشترین فرآورده مورد استفاده و مدت فارغ‌التحصیل شدن افراد وجود نداشت.

بحث

از نتایج این مطالعه مشخص شد فقط ۵۲٪ از پرسنل آگاهی مطلوب درخصوص روش صحیح انتقال خون داشتند. در مطالعه موریسون و همکاران معلوم گردید که آگاهی پرسنل بهداشتی ـ درمانی از روش صحیح استفاده از

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-01-29]

جدول ۱: مقایسه سطح آگاهی از عوارض، اقدامات و آزمایش‌های قبل از انتقال خون و فرآورده‌های آن به تفکیک جنس

نوع آگاهی / سطح آگاهی	میزان آگاهی در کل		آگاهی از عوارض انتقال خون و فرآورده‌های آن		آگاهی از اقدامات قبل از انتقال خون و فرآورده‌های آن		آگاهی از اقدامات حین انتقال خون		آگاهی از آزمایش‌های لازم برای انتقال خون و فرآورده‌های آن	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مطلوب	۶۳	۵۲	۴۳	۳۵/۲	۷۲	۵۹	۸۴	۶۸/۸	۲۷	۲۲/۱
متوسط	۲۷	۲۲	۳۲	۲۶/۲	۲۷	۲۲/۱	۱۸	۱۴/۸	۲۸	۲۳
ضعیف	۳۲	۲۶	۴۷	۳۸/۵	۲۳	۱۸/۹	۲۰	۱۶/۴	۶۷	۵۴/۹

* نوع آگاهی کلی بر اساس جنس	مطلوب		متوسط		ضعیف	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
مذکر	۱۵	۱۲/۳	۱۳	۱۵/۵	۱۴	۱۱/۵
مؤنث	۲۸	۲۳	۱۹	۱۰/۶	۳۳	۲۷/۱

* با در نظر گرفتن $p< ۰/۰۵$ ارتباط بین نوع آگاهی و جنس معنی‌دار بود.

فرآورده‌های خونی ۵۲٪ بود و بعد از آموزش این به میزان ۸۸/۸ درصد افزایش یافت. هم چنین در مطالعه تاک‌فیلد و همکاران معلوم گردید که آگاهی پرستاران از انتقال خون قبل از برنامه بازآموزی ۵۳ درصد بود. بعد از آموزش خطر انتقال خون اشتباه به ۲/۵ درصد کاهش یافته بود و در مطالعه فرنچ و همکاران معلوم گردید از فرآورده خونی گلبول قرمز متراکم در ۵۰ درصد موارد به طور صحیح استفاده شده است. نتایج مطالعه‌های حاضر با مطالعه ما هم‌خوانی دارند(۹-۷). در این مطالعه معلوم گردید که حدود نیمی از پرسنل بهداشتی- درمانی درخصوص روش صحیح انتقال خون، آگاهی ضعیف تا متوسط دارند. این میزان کم آگاهی می‌تواند خطرات قابل توجهی برای بیماران داشته باشد. برخی از این خطرات می‌تواند مربوط به آگاهی اندک پرستاران و دیگر پرسنل مربوطه درخصوص روش صحیح انتقال خون باشد. لذا با توجه به تاثیر مثبت ایجاد آگاهی از طریق برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی و با توجه به این که برخلاف انتظار، بین میزان آگاهی افراد، سابقه کار و میزان تحصیلات ارتباط معنی‌داری پیدا نشد، به نظر می‌رسد که یک نیاز مبرم برای افزایش آگاهی این افراد در مورد روش صحیح انتقال خون و فرآورده‌های آن وجود داشته باشد. با توجه به مطلب فوق، طراحی و اجرای برنامه‌های بازآموزی اجباری و حتی برگزاری امتحانات تاییدی جهت ارتقای آگاهی افراد پیشنهاد می‌شود. با توجه به تاثیر پمفلت‌ها و تابلوها در یادآوری این مطالب، استفاده از پمفلت‌ها در محل کار و نیز اتاق بیماران توصیه می‌شود. با ارایه راه‌کارهای زیر امید است تا نیازهای آموزشی و خطرات تهدید کننده جان بیماران که می‌تواند ناشی از آگاهی اندک پرسنل درمانی درخصوص روش صحیح انتقال خون باشد برطرف شود.

۱- تمام افرادی که در انتقال خون نقش دارند به خصوص پرستاران باید در دوره آموزشی شرکت کنند.
۲- فقط پرستارانی که آموزش دیده‌اند و نمره لازم را کسب کرده‌اند انتقال خون را انجام دهند.
۳- سالیانه برنامه‌های آموزشی برای آشنایی پرستاران درخصوص موارد جدید انتقال خون اجرا گردد.
۴- رویکردهای برای بازنگری آگاهی پرسنل به خصوص پرستاران بعد از برنامه‌های آموزشی اجرا گردد.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-01-29]

References :

1- Sullivan MT, Wallace EL. Blood collection and transfusion in the United States in 1999. Transfusion 2005; 45:141-148
2- Peter Clark, Iain Rennie, Sam Rawlinson. Effect of a formal education programme on safety of transfusions. BMJ 2001; 323:1118–20.
3- Kanemitsu Y.24-hour system of the blood transfusion services at the university hospital. Rinsho Byori 2003; 51(1):57-62. Osakasayama: 589-8511. [Article in Japanese]
4- Ward NS, Levy MM. Blood transfusion practice today. Crit Care Clin 2004; 20(2):179-86
5- Ittah-Desmeulles H, Nguyen L, Moreau C, Garrot H, Bourdillon F. Quality-assessment of the transfusion record in a Paris hospital in 2003. Transfus Clin Biol 2004; 11(4):192-8. [Article in French].
6- Hervig T, Flesland O, Svenningsen V, Bosnes V.Guidelines for transfusion in Norway. Transfus Apheresis Sci 2004; 31:181-184.
7- Morrison JC, Sumrall DD, Chevalier SP, Robinson SV, Morrison FS, Wiser WL. The effect of provider education on blood utilization practices. Am J Obstet Gynecol 1993; 169(5):1240-5.
8- Tuckfield A, Haeusler MN, Grigg AP, Metz J. Reduction of inappropriate use of blood products by prospective monitoring of transfusion request forms. Med J Aust 1997; 167(9):473-6.
9- French CJ, Bellomo R, Finfer SR, Lipman J, Chapman M, Boyce NW. Appropriateness of red blood cell transfusion in Australasian intensive care practice. Med J Aust 2002; 177(10):548-51.

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-01-29]

خون

Knowledge of health care workers in hospitals of Zabol about the appropriate procedure for administration of blood and blood components

Piri A.R. [1]***(BS), Shahdadi H.***[1] ***(MS), Badakhsh M.*** [1] ***(MS), Karimfar M.H.***[1] ***(PhD)***

[1]*Zabol University of Medical Sciences, Nursing & Midwifery College, Iran*

Abstracts

Background and Objectives

Blood and blood components are used inappropriately in surgery and non surgery procedures. In medical settings, blood transfusion is important and its appropriate practice requires adequate expertise and knowledge; thus, this study is designed to assess the knowledge level of health care workers regarding appropriate use of blood and blood components in hospitals of Zabol.

Materials and Methods

This is a descriptive study conducted on 122 nurses and health care workers. Data were collected by a questionnaire including 30 questions; they were then analyzed by SPSS version 11 software and Chi-Square.

Results

Findings showed that 26.2% of health care workers had a low level, 22.1% a moderate, and 51.6% an acceptable level of knowledge about appropriate use of blood. We did not find any significant correlation between the knowledge level of health care workers and their years in profession, age, gender, university degree, etc.

Conclusions

Results strongly emphasized the need for a curriculum to promote knowledge of health care workers regarding blood transfusion because we found a low and moderate level of knowledge in approximately half of the participants.

Keywords: Knowledge, Blood transfusion, Iran

SJIBTO 2008; 5(3): 203-207

Received: 3 May 2007
Accepted:24 Aug 2008

*Correspondence:*Piri A., BSc in Nursing. Nursing and Midwifery College, Zabol University of Medical Sciences, Iran, Postal Code: 9861731648. Tel: (+98542) 2223943; Fax: (+98542) 2223943
E-mail: *arp1362@yahoo.com*

[Downloaded from bloodjournal.ir on 2026-01-29]